SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1685

av Sanna Backeskog m.fl. (S)

Likvärdig tillgång till psykoterapi

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av nationella åtgärder för att stärka den psykiatriska vården och säkerställa att patienter, oavsett bostadsort och socioekonomiska förutsättningar, får tillgång till evidensbaserad psykologisk och psykoterapeutisk behandling utifrån individuella behov, inom såväl primärvården som specialistpsykiatrin, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tillgången till psykiatrisk vård och psykoterapeutisk behandling är bristfällig och ojämlikt fördelad. Såväl geografiskt som socioekonomiskt.

I vårt hemlän Gävleborg är situationen inom den psykiatriska vården närmast krisartad. Tillgången till psykiatrin i Gästrikland uppges vara 2,1 vårdplatser per 10 000 invånare och i Hälsingland 1,4. Detta att jämföra med ett nationellt genomsnitt om 4,5 vårdplatser per 10 000 invånare. I Gävleborg och i flera andra regioner, framför allt i glesbygd, bedrivs den psykiatriska vården med små marginaler och begränsad förmåga att möta variationer i behov, inflöde och vårdtyngd.

Bristen på vårdplatser är dock bara en del av problemet. Även tillgången till evidensbaserad psykologisk och psykoterapeutisk behandling är kraftigt begränsad. För många patienter innebär detta att möjligheten att få rätt behandling i rätt tid är långt ifrån självklar.

Den ideella organisationen Mind och Psykologförbundet lyfter i ett gemensamt debattinlägg i Göteborgs-Posten, den 2 oktober 2025, att tusentals patienter med depression och ångest inte får den psykologiska behandling de har rätt till. Enligt Socialstyrelsens målnivåer ska minst 60 procent av personer med depression och 70 procent av personer med ångestsyndrom erbjudas psykologisk behandling. Minds analys av statistik från Patientregistret visar dock att inom Barn- och ungdomspsykiatrin får endast 14,8 procent av killar och 19,5 procent av tjejer med depression psykologisk behandling i linje med riktlinjerna. Inom vuxenpsykiatrin får bara 9–10 procent av patienter med depression och 22–25 procent med ångestsyndrom rekommenderad behandling.

Det är oacceptabelt.

Den 1 november 2026 rapporterade SVT Nyheter om bristen på psykoterapeutisk behandling. Granskningen visar att många vårdinstanser inte följer Socialstyrelsens rekommendationer om att erbjuda psykologisk behandling vid depression och ångest. I reportaget lyfter Psykoterapiföreningen att många patienter i dag enbart erbjuds antidepressiva läkemedel och att väntetiderna till samtalsbehandling är alldeles för långa.

Läkemedelsbehandling har en viktig plats i vården vid psykisk ohälsa, men kan inte ersätta behovet av psykologisk behandling. Vid exempelvis lindrig till medelsvår depression kan psykoterapi vara ett fullgott behandlingsalternativ. Patienter måste ges möjlighet att få den behandling som bäst motsvarar deras individuella behov.

När den offentligt finansierade vården inte förmår erbjuda psykoterapeutisk behandling inom rimlig tid hänvisas patienter i praktiken till den privata marknaden. Den som har ekonomiska resurser kan köpa sig till behandling, medan den som saknar dessa möjligheter riskerar att bli utan. Därmed uppstår en ojämlikhet där människors ekonomiska förutsättningar påverkar deras möjlighet att få vård. Psykisk ohälsa riskerar dessutom att försämra både arbetsförmåga och ekonomi, vilket ytterligare förstärker utsattheten.

Psykiatrins kris är inte enbart en resursfråga, men tillräckliga resurser och personal med rätt kompetens är grundläggande förutsättningar för att kunna erbjuda god vård. Särskilt angeläget är att stärka tillgången till evidensbaserad psykologisk och psykoterapeutisk behandling. Det räcker inte att det finns nationella riktlinjer för vilka behandlingar som bör erbjudas om vården saknar förutsättningar att följa dem. Här behövs en långsiktig satsning på kompetensförsörjning och tydligare nationellt ansvar

med uppföljning för att säkerställa att rekommenderad behandling faktiskt finns tillgänglig för patienterna - i hela landet. Regionerna har ansvaret för vården, men staten behöver ta ett tydligare ansvar för att förutsättningarna blir mer likvärdiga.

Psykoterapeutisk behandling får inte bli ett alternativ enbart för dem som har möjlighet att betala för den själva. Patienter ska kunna erbjudas behandling utifrån sina individuella behov, oavsett var i landet de bor eller vilka ekonomiska förutsättningar de har.

Sanna Backeskog (S)

Linnéa Wickman (S) *Jim Svensk Larm (S)*